

ОСУШУВАНН

Як відомо на болотяному ґрунті не може жити і розвиватися сільсько-господарська рослинність. Болота ці приносять тільки шкоду. Вони є великою перешкодою в комунікації, а також осередками заразливих хвороб домашніх тварин (хвощова хвороба і т. и.) та людей (малярія, колтун і т. и.).

Осушені-ж болота належать до найбагатіших земель і можуть дати сільському господарству прибутки іноді більші ніж найкраща чорноземля. Це тому, що болотяні ґрунти мають в собі дуже багато поживних речовин потрібних для життя сільсько-господарських рослин і тільки зайвина води в неосушеному болотяному ґрунті не дає цим рослинам рости і розвиватися.

Болота України є, головним чином, низові і їхній торф може бути прекрасним ґрунтом для сільсько-господарських культур.

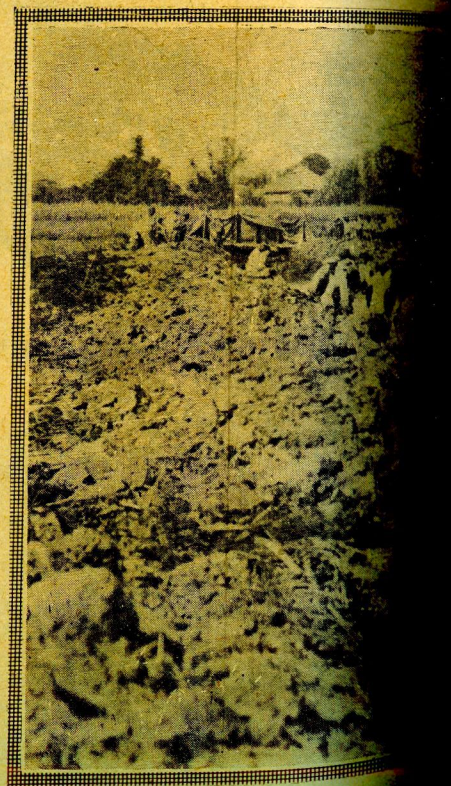
Осушити болота можна або каналами (канавами, ровами), або підземним дренаванням. У нас майже всі осушки провадять за допомогою каналів. З цією метою по всьому болоті копається канали, що мають відвести зайву воду. Ці канали ділять на 3 ка-

тегорії: вузьенькі канали 3-го ступіня, що осушають ґрунт, забираючи йому лишню воду, канали 2-го ступіня, або стрілки вже ширші, що цю воду збирають і провадять до головних каналів і канали 3-го ступіня, або головні канали, іноді до 3-х сажнів, або і більше завширшки, що всю воду з болота відводять до річок, або озер.

Підземне дренавання полягає в тому, що воду із болота про-

болотяних ділянках сятини.

На Україні є 1.700 України та на Полісся тавській. З огляду на же мати велике значін

Копання головного осуш

Через те спр
них земельних
Участь с-л
значна, бо мел

осушити болота мож-
на або каналами (кана-
вами, ровами), або під-
земним дренаванням. У
нас майже всі осушки
проводять за допомогою
каналів. З цією метою
по всьому болоті копа-
ється канали, що мають
відвести зайву воду. Ці
канали ділять на 3 ка-

Копання головного осушного

тегорії: вузькі канали 3-го ступіня, що осу-
шають ґрунт, забираючи йому лишню воду,
канали 2-го ступіня, або стрілки вже ширші,
що цю воду збирають і проводять до головних
каналів і канали 3-го ступіня, або головні канали, іноді до 3-х саж-
нів, або і більше завширшки, що всю воду з болота відводять до
річок, або озер.

Підземне дренавання полягає в тому, що воду із болота про-
водиться череп'яними або цементовими трубами закопаними в землі
на глибини від 0,60 до 1,50 метра.

При осушенні болота каналами будуються також упусти (шлю-
зи), щоби мати змогу задержувати воду в сухі роки, коли випадає
мало дощів і коли кожна крапля води має значіння для росту рослин.

Коли болота є вже осушені, цеб-то коли на них проведено вже
т. зв. „технічну меліорацію“, тоді на них можуть рости всі сільсько-
господарські рослини.

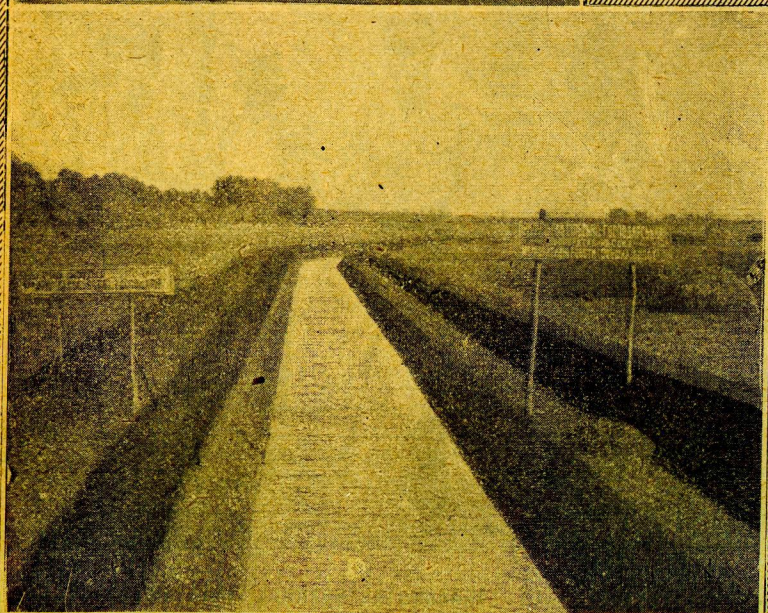
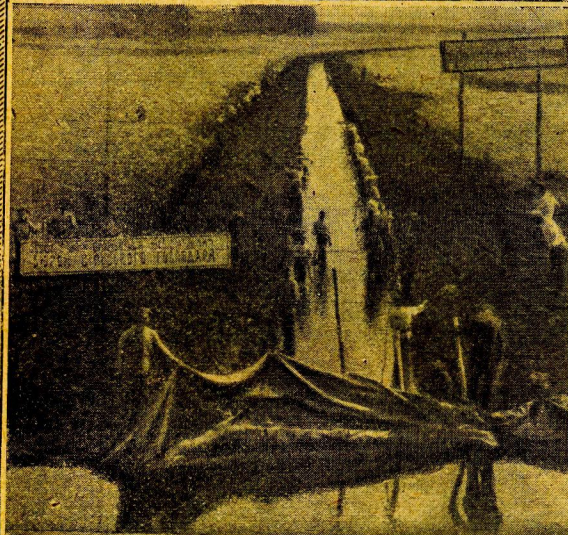
Осушені болота використовують звичайно як
сіножаті. Трави, що раніш росли на болоті, не
маючи більше потрібної їм води, гинуть, а на
їхньому місці засіваються помалу солодкі трави.

Така природна зміна рос-
линності відбувається од-
наче дуже помалу.

Щоб прискорити її роб-
лять ще „агрономічну мелі-
орацію“, цеб-то вживають
т. зв. культур-технічних за-
ходів. Заходи ці полягають
ось у чому: болото після
осушення заорюється та на
2 роки сіється віслом,
буряки, картоплю і т. и., а
після 2-х років такої попе-
редньої культури висіва-
ється на болоті відповідні
сортів трав. Такі сіножаті
дають дуже багато сіна і ко-
ли болото до осушування да-
вало тільки 10—15 пудів по-
ганого та мало поживного
сіна з 1 десятини, то сіно-
жаті раціонально заведені
на болотах дають в серед-
ньому з десятини від 300—
600 пудів прекрасного сіна.
При відповіднім плеканні та-
ких сіножатей вони можуть
дати ще більш врожаї.

Так напр., за даними
проф. Фляйшера в Німеч-
чині на досвідних лунках

Через те справа осу-
них земельних органів.
Участь с.-г. коопера-
цій, бо меліоративні
рахунок, покладаючи
частину всіх витрат на
Сьогодні на Укра-
низка союзів. Зараз
союзів: Прилуцького,
ського та інших, а на
осушних робіт, що об-

Грабар. Копання каналу за допомогою брезентової загати. Голов-
ний осушний канал закінчений на шляху Пирятин—Прилуки.

Головний осушний

НА УКРАЇНІ.

300 пудів з 1 де-
костеповій смузі
нівській та Пол-
ування болот мо-
с. г. культури.

буде осушено 20.000 дес. коштом 1 мільйона крб. В цих роботах братиме участь 7 с.-г. кооперативних союзів та 1 спеціальний меліораційний союз. Технічні роботи виконуватимуться або господарськими засобами союзу або через державні меліораційні кон-

тори під технічним наглядом Меліораційного Відділу „Сільського Господаря“ і під контролем державних земельних органів.

Долучені до цього малюнки показують нам осушні роботи на болоті „Перевід“ в Прилуцькій окрузі на Полтавщині, що їх зорганізував Прилуцький союз с.-г. кооперації, а виконувало Меліораційне Бюро „Сільського Господаря“.

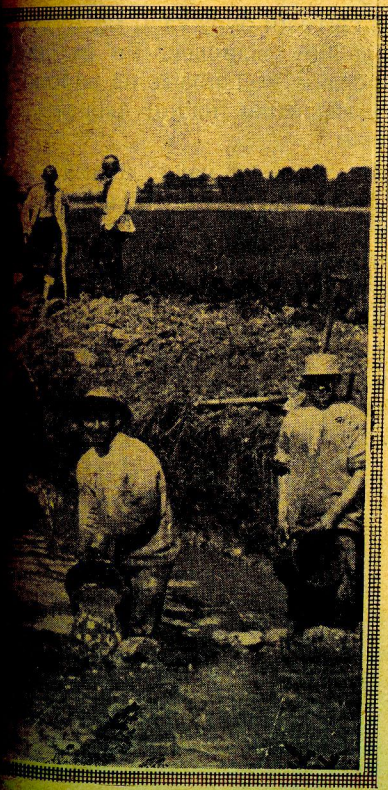
Все болота „Перевід“ обнімає 8.500 дес., із чого 6.000 дес. знаходиться в б. Пирятинському, а 2.500 дес. в б. Прилуцькому повіті

Щоб це болото осушити Прилуцький Союз був заклав в прилежних до болота селах 26 меліораційних товариств, що на 1 квітня ц. р. об'єднували 2964 членів.

Осушування болота магає влаштування головного осушного каналу 75 верстов завдовжки та цілої низки бічних канав (стрілок). Грабарська робота обніматиме 65.000 куб. сажнів викопу землі почасти в глеюватому, а почасти в торф'яному ґрунті. Все це разом з мостами та упуштами коштуватиме коло 1/2 мільйона крб.

Кошти на роботу складаються таким чином: заінтересоване селянство вносить по 5 крб. у рік з 1 дес. болота, що в сумі виносить 42.500 крб. в рік.

Кошти ці концентруються в Прилуцькому союзі, який є фінансо-

в глеюватому ґрунті.

аги як держав-
ла досить не-
чином, за свій

„Заклав“ в прилежних до болота селах 26 меліораційних товариств, що на 1 квітня ц. р. об'єднували 2964 членів.

Осушування болота магає влаштування головного осушного каналу 75 верстов завдовжки та цілої низки бічних канав (стрілок). Грабарська робота обніматиме 65.000 куб. сажнів викопу землі почасти в глеюватому, а почасти в торф'яному ґрунті. Все це разом з мостами та упустами коштуватиме коло $1\frac{1}{2}$ мільйона карб.

Кошти на роботу складаються таким чином: заінтересоване селянство вносить по 5 карб. у рік з 1 дес. болота, що в сумі виносить 42.500 карб. в рік.

Кошти ці концентруються в Прилуцькому союзі, який є фінансовим і організаційним центром роботи.

Щоби прискіпити вконання робіт Союзу бере на роботу ще й державні кредити в сумі від 30.000—60.000 карб. у рік так, що взагалі в рік мобілізується на роботу коло 100.000 карб., які дадуть змогу всю роботу закінчити на протязі 5-ти років.

В 1925 році було виконано 5 верстов головного осушного каналу, а в цьому році зроблено уже нових 6 верстов і буде збудовано декілька упустів.

Одночасно з технічною, Союз починає вести і агрономічну меліорацію, влаштовуючи на осушних болотах показні ділянки, що наочно мають довести селянству користі з меліоративних робіт.

З вищесказаного видно, що зараз великі меліоративні роботи можна виконувати лише за допомогою кооперації.

Участь кооперації сприяє надзвичайному оживленню меліоративних робіт.

Великими масивами болот на Україні користуються зараз селяни, які можуть осушити ці болота лише об'єднуючись в т. зв. «меліоративні товариства».

І коли ми кажемо про відновлення нашої промисловості в цьому році на 70% проти довільського часу, то меліоративні роботи на Україні, якщо організаційний бік справи візьме на себе, с.-г. кооперації можна буде відновити, 26 р. на 200% більше проти до військового часу.

Тадей Секунда.

Згори—Копання головного осушн. каналу біля села „Калиновий міст“ в торф. ґрунті. Болото до осушування. Те саме болото після осушування.

ст“ в глеюватому ґрунті.

уваги як держав-

була досить не-
ним чином, за свій
тільки незначну

ається уже ціла
при участі таких
ського, Богодухів-
ка кооперативних
із чого в 1926 році

я закінчення.

День Аерохему в Харкові.

Мітинг на аеродромі.

ЗІБРАЛИСЯ на майдані коло клубу Аерохему...

Ось під'їхав авто-ларьок—на ньому сидять піонери, а на авто прикріплено моделі пропелерів, що крутяться від подиху вітерця та допотять різнокольоровими стрічками та прапорцями.

— Це діти наші зробили самі,—пояснює керівник піонер-

декорованих автомобілів: тут і боротьба з шкідниками, і ж газета Аерохему, автомобіль-самольот і т. ин. Піонери розсюджували аерохемівську літературу:

— Товаришу, купіть книжку, газету Аерохему.

І від газети або книжечки не відмовишся, бо погляд піонери такий пронизливий переконуючий...

— У відповідь на вчинки світової буржуазії ми будуємо Аерохем. В тисячу разів сильнішу відповідь ми їм даємо. 130 мільйонів робітників та селян у відповідь на ворожі загрози імперіялістів, робимо нові досягнення нашої авіації. Останні з них перельот Москва—Пекін.

— Сьогодні ми є свідками того, як наші літаки, збудовані на наші кошти на наших заводах, руками наших робітників та інженерів, ані трохи не уступають літкам європейських держав, що озброєні могутньою технікою...

— Імперіялізм над прірвою—сам собі викопав, в ній і загинув. Ми-ж будемо рости, будувати нашу авіацію та розвивати її. Але не забуваймо, що в той час, коли в своїй останній агонії імперіялізм рушить на нашу територію, ми мусимо взяти всі заходи, щоб не пустити їх, і тут нам допоможуть тільки наші авіація та хемія.

Так казали промовці.

* * *

Помітингували пішли усі діти на аеродром. Сьогодні вони пускають усіх своїх друзів на конструкторську роботу. Кожного самолюбця до крила літака. Тільки чийсь мозок не торкнувся, торкнувся обмацують...

* * *

Було свято Аерохему, громадянська авіація, летарське

ЗІБРАЛИСЯ на майдані коло клуба Аерохему...

Ось під'їхав авто-
ларьок—на ньому си-
дять піонери, а на
авто прикріплено мо-
делі пропелерів, що
крутяться від подиху
вітерця та допотять
різнокольоровими
стрічками та прапор-
цями.

— Це діти наші
зробили самі,—пояс-
нює керівник піонер-
ського авто.

А у блакитній,
ясній далечині загур-
котіли пропелери—то
вже були справжні—
наче маленькі птахи
трьох кутником літа-
ли над містом.

Юрба рушила...

Салют було подано...

Зашмигали автобуси з людьми, заколивалась маса, широкою
стрічкою вигинаючись по вулицях міста, потяглася вона на іпо-
дром, де сьогодні урочисті імениники будуть демонструвати
свою міць.

Йшли весело.

Торохкотіння моторів, що літали над містом глушилося иноді
гучною грою оркестрів та хрюканням сирен автобусів. Це наві-
ювало якусь бадьорість та робило крок ще легшим. Хотілось
самому теж летіти разом з пілотом, дивитись з гори на всю
цю місцевість.

А в рядах говорили:

— ...Й навіщо тобі два? Дай мені один...

Це значок жінка хоче взяти в чоловіка, а той дратуючи
її, почав оповідати, що сьогодні будуть літати ті, в кого є значки.

І було помітно, що ці два робітники раділи, що зрештою
й їм пощастило „надуть“ жінку, яка й досі стояла осторонь
від усякої громадської роботи.

* * *

Непомітно прийшли на іподром. Тут розташовувалися хіо
як. Декільки розмальованих трибун випускали промовців, а з
боку ніби-то демонструючи міць Аерохему, проходив карнавал

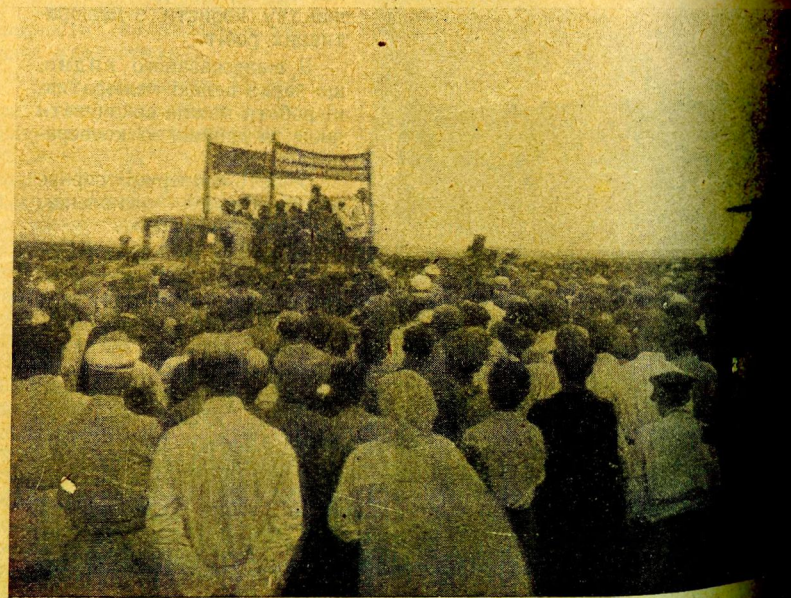
Куток Наркомзему.

Помітингував
пішли усі дивити
ангар. Сьогодні ту
пускають усіх. На
льник ангара пояс
конструкцію май
кожного самолёту.
До крила тягну
ться чийсь мозоляс
руки, торкаються
обмацують..

* * *

Було свято Аеро-
хему, громадське про-
летарське свято і
великими радіоща
воно святкувалось.

Ол. Городський

Трибуна Аерохему. Мітинг.

Микола Чернявський.

(До 30 річчя літературної роботи).

ХЛІБ НАШ НАСУШНИЙ

Нарис.

Чорний залізний велетень, з мутно-червоним черевом, злегка повертаючи видним над водою хрещатим гвинтом, мов риба хвостом, привалився до пристані. Розчинив свої чорні пельки—трюми й затих, замлів, випускаючи ледве помітний димок з величезного закуреного димаря. Він чогось жде. Він жде собі поживи: золотого зерна з широких ланів України.

Він, отой велетень з просунутими в залізні ніздрі ланцюгами, з якимсь незрозумілим написом на чолі, зазнав бурхливих хвиль океану, переплив кілька морів, проліз у Дніпрових гирлах і приплив сюди, до тихих плавнів, щоб набити своє зараз порожнє черево «руським» хлібом.

Він жде, гордий і самовпевнений: хліб буде, він зараз поллється в його. Повинен политись. Бо він привіз з собою кілька пригоршень золота. За те золото він купить хліб.

І справді, вже плывуть до його важкі берлини й баржі. Сунеться, немов стара наполовину розібрана дзвіниця, високий елеватор. І люди забігали по помостах, як комашня, щоб догодити «чужоземцеві», наділити його своїм хлібом.

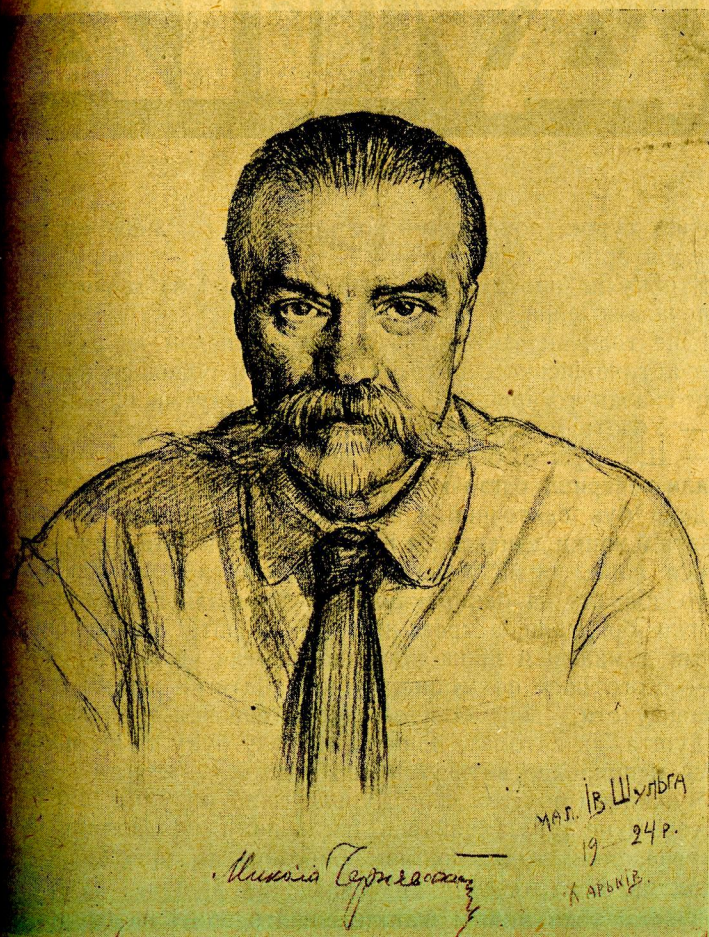
І хліб посипався у величезний залізний шлунок. Його сипле елеватор, його несуть у мішках, згинаючись під вагою й обливаючись з напруження потом, «носаки», і ціла юрба жінок і дівчат, мов на пожарі воду, жвавоносять його відрами й кидають туди, в ті пельки—трюми.

І залізний велетень задоволено глитає зерно й поважно дише, видихаючи з себе пил. Той пил повиває і його самого, і всіх людей, що метушаться на йому. Сонце золотить той пил, а з гори дивиться на його тисячами скляних очей город. Він лежить на горі, мов величезна піраміда вибілених сонцем людських черепів, і мовчить.

А він-би міг сказати багато!...

Тут широкими струмнями ллється в залізне черево «чужоземця» хліб, а там далі від города й від річки, на необмежених просторах степів, мруть люди з голоду.

Там, у обдертих хатах, сидять, убогі виснажені працею люди

...вився 3 січня 1868 р. (22 грудня 1867) в сл. Торській-Олексіївці
...кої округи на Донеччині. Дебютував він, як поет першою збіркою
...хання» 1895 р., отже маємо тепер відзначити 30 років літератур-

Микола Чернявський

мал. В. Шальга
1924 р.
ХАРКІВ.

народився 3 січня 1868 р. (22 грудня 1867) в сл. Торській-Олексіївці
утської округи на Донеччині. Дебютував він, як поет першою збіркою
«Кохання» 1895 р., отже маємо тепер відзначити 30 років літератур-
ної діяльності цього першого співця Донбасу. В. М. Чернявського ми
пам'ятаємо перші в укрлітературі малюнки з шахтарського життя на
Донеччині та описи природи цієї своєрідної країни («Донецькі сонети»
1906 р.).

Вірші Чернявського зібрано грубенькою книжкою в збірник «Зорі» 1903 р.

«Зоря» є чимало хороших витриманих в неореалістичному дусі
і вартіх більшої, як та, що її вони свого часу зустріли, уваги.
М. Ф. Чернявський береться до прози, перша збірка його опові-
стей — «Богові невідомому» з'являється 1912 року. Року 1920 було ювілейне
видавання повістей та оповідань М. Чернявського — з приводу 25-річної діяль-
ності автора.

Микола Чернявський працює і зараз, відкликаючись теплими рядками
революційне пробудження своєї укоханої країни — Донбасу.
Важче подаємо, як зразок, його оповідання 1906 року.

«чужоземцеві», наділити його своїм хлібом.
І хліб посипався у величезний залізний шлунок. Його сипле
елеватор, його несуть у мішках, згинаючись під вагою й облива-
ючись з напруження потом, «носаки», і ціла юрба жінок і дів-
чат, мов на пожарі воду, жваво носять його відрами й кидають
туди, в ті пельки — трюми.

І залізний велетень задоволено глитає зерно й поважно ди-
ше, видихаючи з себе пил. Той пил повиває і його самого, і всіх
людей, що метушаться на йому. Сонце золотить той пил, а з го-
ри дивиться на його тисячами скляних очей город. Він лежить
на горі, мов величезна піраміда вибілених сонцем людських че-
репів, і мовчить.

А він-би міг сказати багато!...

Тут широкими струмками ллється в залізне черево «чужо-
земця» хліб, а там далі від города й від річки, на необмежених
просторах степів, мруть люди з голоду.

Там, у обдертих хатах, сидять, убогі виснажені працею люди
й бліді, тонкошії, мов неоперені пташенята, діти... Сидять без
хліба. Його немає... він не вродив... Його забрано за податки,
за оренди, за право ходити по землі і вмирати на ній..

Його забрано. І ось він тепер ллється тут широкою рікою в
черево того велетня, у черева сотень таких велетнів.

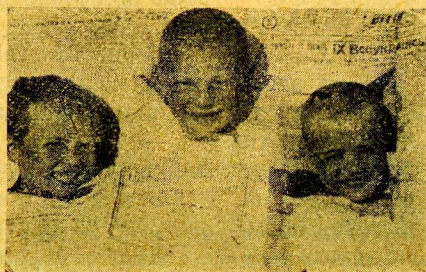
Город знає про це й мовчить, і байдуже дивиться на те, як
«чужоземець» глитає золоте зерно і все глибше й глибше осідає
у воду.

Ось він уже нажерся досить. Більше не можна, бо не пролі-
зе в гирлах... І він закриває свої чорні пельки: буде з його,
він поки-що наївся.

Завтра він рушить додому, і люди чужого краю будуть їсти
хліб, що так щедро наділено йому за кільки пригоршень золота
і будуть з того хліба ситі, і будуть сміятися з тих дивовижних
людей, що вміють на своїх убогих нивах і широких панських
ланах викохувати хліб і не вміють його їсти.

1906.

М. Чернявський.

(оповідання)

В ті дні, як гарматні дула червоніли од надмірної стрілянини, а мокра глина й повсть, що нею обкладали розпечену сталь висихала, як на полум'ї канонір Душта переживав нечувано гостру тривогу.

З кожним пудом сталі викинутої туди за синій ліс, тривога його росла, як гора, заливала туманне повітря Мазурських болот і темними ночами листопаду блукала голодним вовком навколо другої батареї...

Вдень знесилені салдати справляли свої нескладні обов'язки, нудьгуючи проказували команду офіцери й Душта разом з усіма виконував ту команду, повертаючи правило гармати. Правило гармати було, як казали на батареї, «присягою» Душти, бо більш він нічого робити не вмів, а може й зумів-би та не зрозумілі йому були слова чужої мови, а той десяток понять, що засвоїв він їх, не давали змоги проникнути в неглибокі глибини салдацького знання гарматної вмілости.

Та коли не знанням, то своїми дужими м'язами придався Душта в машині війни. Щоб втікти од своєї тривоги й забутись, він надмірно працював, без сторонньої допомоги вирываючи загрузлого в болоті, хобота гармати, обливався потом, але мовчав.

Канонір Душта мало розумів мову своїх товаришів і «ворога»

Сучасне село.

уявляв собі туманно й невиразно. І тільки раз він побачив тих ворогів в тилу й дуже здивувався, що па-

так, що турок, покликаний розпитати його, лише на полоні зрозумів його балачку.

Й року не прослужив Душта в батареї за мирних часів, розпочалася війна.

І ще тоді, як вантажили батарею в ешелон на глухий станційний коло артилерійського полігону, в Душти родилася його тривога й він сказав товаришам, чудно перекинувши слова:

— Уб'ють мене... там...

— Що, Душто, боїшся? В денце стукає? — жартуючи, запитували товариші, одганяючи власним сміхом свої невеселі думки.

День був святочний, і на станції вешталася багато дівчат. Дівчата й жінки вдивлялися в салдат, немов загадуючи, чи полюблять вони, чи ні. А салдати удавали з себе героїв. Якощо надто збивали на бакир кашкети, випинали груди та вперто й чітко брязкали острогами. Один Душта ходив пригнобленими своїми думками й ні на кого не звертав уваги.

— Чого носа похнюпив, турка? Підтягни штани, це то мамалигу їсти, — випробовував свої дотепи фельдфебель Сидор.

Душта, як автомат, прикладав праву руку до козирка, і якось неприродно витягував «по швам».

Чужинцем почував себе Душта, мало розумів, що говорять навколо і не міг захопитись загальними настроями. Один тільки відчував, якимсь підсвідомим передчуттям, яскраво й виразно, що те, що його на війні уб'ють...

Тільки тоді, коли і шапки занадто збиті на бакир, і груди природно випнуті «по геройські» груди, набули свого призначення становища після першого-ж бою, а остроги не видзенькали обліплі багном Мазурських болот, Душта відчув, що салдати стали ніби ближчі йому й рідніші...

І тепер вже після напруженого бойового дня, як

що засвоїв він їх, не давали змоги проникнути в неглибокі глибини салдацького знання гарматної вмілости.

Та коли не знанням, то своїми дужими м'язами придався Душта в машині війни. Щоб втікти од своєї тривоги й забутись, він надмірно працював, без сторонньої допомоги вириваючи загрузлого в болоті, хобота гармати, обливався потом, але мовчав.

Канон'р Душта мало розумів мову своїх товаришів і «ворога»

Сучасне село.

Зміцнення радару на селі—скарга до Інспекції.

уявляв собі туманно й невиразно. І тільки раз він побачив тих ворогів в тилу й дуже здивувався, що падали вони цигарки й плювалися через губу як і звичайні люди, а коли їм дали кандьору вони сьорбали його не гірше, ніж і товариші з другої батареї...

Не розумів Душта, з якої причини вони оті люди воюють Росію і чому він Душта мусить ту невідому Росію захищати, повертаючи правило?

Душта був гегаус з Бесарабії, а що то за нація така, гегауси, — на батареї ніхто не знав. Говорив він по турецьки, але

й чітко брязкали острогами. Один Душта ходив пригнічений своїми думками й ні на кого не звертав уваги.

— Чого носа похнюпив, турка? Підтягни штани, це тобі не мамалигу їсти, — випробовував свої дотепи фельдфебель Сидорчук.

Душта, як автомат, прикладав праву руку до козирка, а ліву якось неприродно витягував «по швам».

Чужинцем почував себе Душта, мало розумів, що говорять навколо і не міг захопитись загальними настроями. Одно він відчував, якимсь підсвідомим передчуттям, яскраво й виразно, це те, що його на війні уб'ють...

Тільки тоді, коли і шапки занадто збиті на бакир, і неприродно випнуті «по геройські» груди, набули свого природного становища після першого-ж бою, а остроги не видзенькували обліплені багном Мазурських болот, Душта відчув, що всі ці салдати стали ніби ближчі йому й рідніші...

І тепер вже після напруженого бойового дня, як затихало булькання пострілів у казані війни, ніхто не сміявся з Душтиної тривоги.

— А мене уб'ють... сьогодні не вбили, так завтра...

Ніхто не відповідав йому, думаючи свої думки.

От вже п'ять день жерла гармат, що-дня парували під вогном глиною та повстю, як загнані коні, а жаден ворожий постріл не потурбував другої батареї.

— Щасливо вибрали позицію, от коли-б туман не розвіявся, та не полетіли ворожі аероплани, — казали на батареї.

І те, чого боялися, прийшло на сьомий день вранці. Сонце впливло з-за лісу, велике й червоне, й туман, загнаний в лощини, таяв під зором кривавого світила. І як сонце піднеслося над мсом, ззаходу зашуміли ворожі аероплани.

— По землянках! — почулася команда, немов без людей аероплан не помітить батареї.

Аероплан випустив блискучу стьожку, й незабаром ворожий набій пронизав прозоре повітря над батареєю.

— Перельот! — з полегкістю вирвалося з десятків грудей.

Далі почалося намацування батареї, аж доки під влучним пострілом не «лягла» сьома гармата. На одному колесі стрімліла вона шкереберть, а літак, повертвшись не довго, полетів собі далі.

Тепер вже поодинокі постріли обернулися на сотні. Важко набой місили мокрий глей, трошили гарматні колеса та тандитні прилади на гарматах.

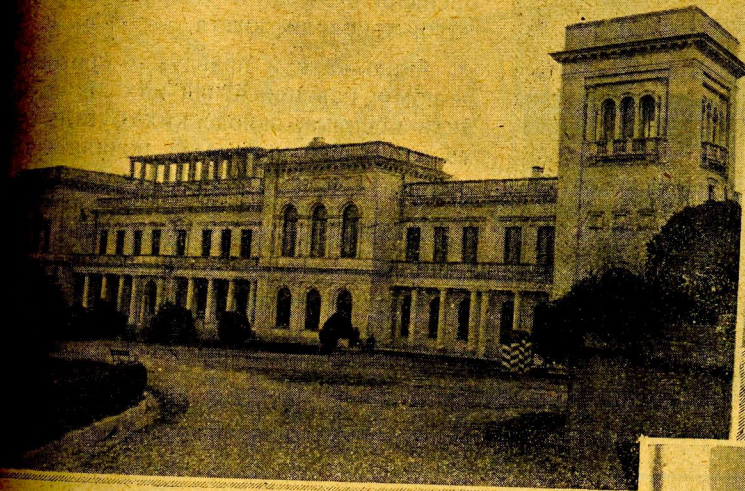
— Ну, тепер вже уб'ють, — прошепотів Душта сухими губами, забившись в куток землянки.

Землянку поруч розчавчило важким набоем, як яечну шкаралущу, й звідти якийсь час чувся приглушений зойк...

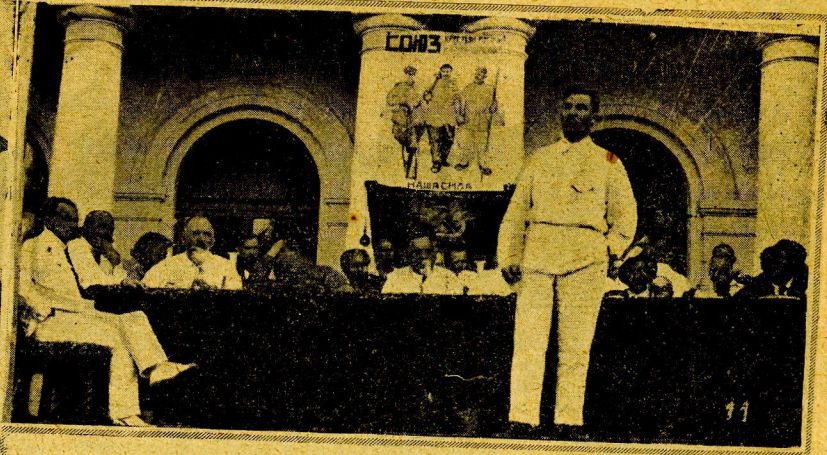
Душта блідий зі скляними очима сидів в кутку землянки й чекав на свою смерть. Але вона не прийшла, ця вередливі пані. Стільки роботи, хіба догодиш кожному?

СЕЛЯНИ В КРИМУ

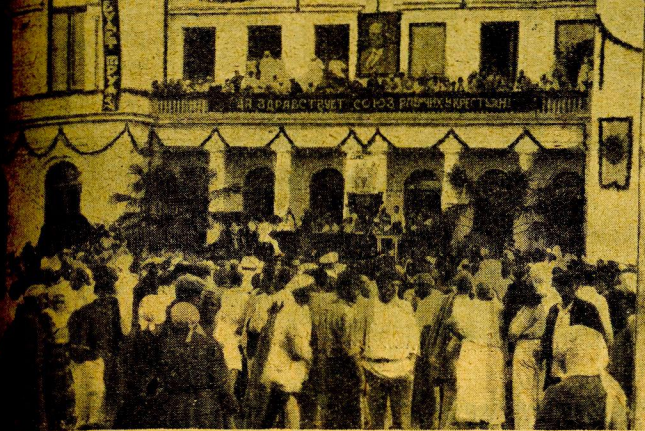
Лівадійський палац.

На трибуні тов. Чубар.

Урочисте відкриття селянського палацу.

Селяни-курортники снідають (за був. царським столом).

А коли, не знаю чого, з офіцерської землянки вискочив який капітан і набій розчавив йому голову, як часничину потовщі,—Душта позаздрив капітанові. До нього не йшла смерть, та смерть, що все одно прийде, але чомусь бариться...

Друга батарея не відповідала ворожим гарматам. Три гармати не було підбито, а решта очікували на такий самий кінець. Тільки вночі припинилася стрілянина важкими набоями. По-раз вибухали поодинокі шрапнелі над батареєю—то полюють за тими, що будуть рятувати підбиті гармати.

Решту цілих гармат перевезли на нову позицію і почали бити бліндажі.

Воряної ночі сновигали заклопотано людські тіні, гупали в промерзлу землю і де-не-де в ямах спалахували цигарки (жити на батареї було заборонено).

Душта працював разом з усіма. Він як завжди, надужував своїми силами, щоб забути і, вкрай стомившись, заснути...

Ввечора повітря було прозоре, як кришталь, та ближче до батареї з болот поповзли волохаті тумани й закрили зорі.

Люди, стомлені працею й переживаннями дня, не розмовляли, чути було тільки хекання, як викидали землю, та інколи якийсь відчай і розпуки матюк. То комусь допекли негідні вистріли, й він арапником лайки одгонить їх.

— Чули хлопці? Завтра німці отрутними набоями стрілятимуть. З штабу переказували... од полонених дізнались...—Почувши повістив негідні вистріли батареї телефоніст.

— Без маски—смерть... На ранок маски привезуть...

В темряві затихло гупання лопат та хакання. Насторожено слухали телефоніста й ніхто не промовив ні слова. Тільки чути було, як хтось виліз із ями й обрушив землю на тих, що стояли внизу.

— Який там чорт лазить?

— Та то Душта...

Душта постояв з хвилину, помацав себе за ретязьок і нечутно подався в туман...

Самотньою лишилася його лопата заткнута в землю коло ями.

— А де-ж Душту чорти взяли?—згадали про нього товариші, як бліндажа було вже викопано.

Душти не було, й на батарею більше він не повернувся. Тільки як розвіднилось побачили його за батареєю.

Він висів на сухому одинокому дереві, витягнувши руки «по швам», немов перед фельфебелем, а руда голова його без кашкета скривилася на бік і безсило зависла...

Кінчивши бліндажа, викопали товариші яму для Душти.

— Хоч-би батьків сповістити...—сказав один.

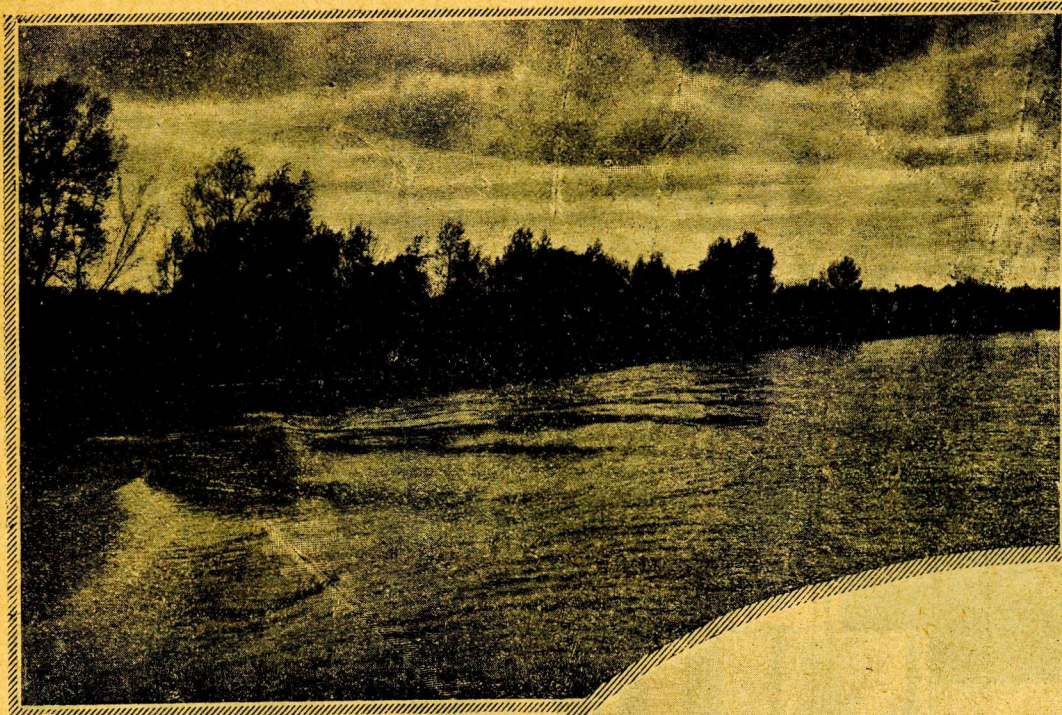
— А хіба в нього й батьки є?—здивувався другий.

Чи були в Душти батьки та близькі, ніхто на батареї не знав. Тільки через місяць командир батареї підписав, нечитаючи, заднім числом складеного наказу по батареї, що в одному з пактів його значилося:

«Каноніра Душту, що повісився вночі з 16 на 17 ц/м., виключити з усіх видів «довольствія» й зі списків батареї з 17-го цім.»

О. Слісаренко.

ІРТИШ.

Величезний Іртиш народжується серед Монгольських прикордонних гір Тарбагатай.

Перескочивши через кордон невеличкою річкою, Іртиш летить все ширючись до озера Зайсана під назвою Чорного Іртиша й вибігає з Зайсана великою річкою. Прудкі Іртишські хвилі сердито гомонять, гризучи береги: Ір-тиш. Ір-тиш. Ір-тиш...

Шумують вони коло пристанських паль біля Семіпалатинська...

Важко пливти проти них навіть пароплавам. Лівий берег пологий, зеленіє

Переселенці на березі Іртиша.

Жили козаки хижакми, лежебоками, пили курили, а навколо мерли люди з голодухи, дохла скотина й коні; у киргизів не було сіна, випасу, бо й вони не тямали в господарстві; козацький нагай підтримував темряву. Тільки переселенці та орендарі з України зворушили стигле бало, поновили життя.

Якщо казати правду, то киргизи багате-чому навчилися від них: почали заводити косилки, заводських бугаїв, жеребів та каракулевих баранів, почали сіяти пшеницю. Тепер киргизи хапаються за землю, бо розшолопали в чім справа й почали літисися навіть цілими громадами.

Через це саме затримали переселення російських і українських селян. Тепер

Величезний Іртиш народжується серед Монгольських прикордонних гір Тар багата.

Перескочивши через кордон невеличкою річкою, Іртиш летить все ширючись до озера Зайсана під назвою Чорного Іртиша й вибігає з Зайсана великою рікою. Прудкі Іртишські хвилі сердито гомонять, гризучи береги: Ір-тиш. Ір-тиш. Ір-тиш...

Шумують вони коло пристанських паль біля Семіпалатинська...

Важко пливти проти них навіть пароплавам. Лівий берег пологий, зеленіє луками, але луки занехаяні, кочкуваті, скрізь пеньки та кущі. Сибірські козаки, що одержали колись у наділ десятиверсну узбережну смугу землі по обох берегах Іртиша, від озера Зайсана аж по-за Тобольськ, — зіпсували землю й луки, знівечили ліси, повіддавали в оренду купцям Сорокіним, Плотніковим та іншим солоні озера й найкращі землі.

А офіцери свої великі наділи-майонтки з давніх-давен позাপродували, або здали на оренду різним експлоататорам за дурницю знедолили киргизів та старожилів й пізніших переселенців, забороняючи їм доступ до води, не даючи користуватися рибою та сінокосами, а самі господарювали й рибальчили на посміх курам. Від Омська до Семіпалатинська ніде не побачите добре налагодженої рибальської справи або підсубойного, чи наливного млина: козак мов собака, лежучи на сіні, сам не їв, та й другому не давав їсти.

Велике добро зробила Радянська влада, допустивши до козацьких земель все поспільство: добробут країни піде вгору, а козакам, користь: доведе всіх лежебоків до праці.

Чого тільки не було в руках козацького війська: ріка, краща за Волгу, хлібородні землі, луки, солоні озера, олов'яні та вугляні шахти, чудовий Боянаульський курорт з озером, горами та сосновим бором... Але...

... Шахтами володіли англійці, цілебні озера та бори експлуатували купці, а козаки, як були, так і лишилися безштанною, командою через свою темряву.

Переселенці на березі Іртиша.

скрізь провадиться землеустрій, вирівнюються межі, підраховуються запаси вільних грошей...

Не мало переселенців посунули назад додому, бажаючи повернутися на старі оселі в надії, що панських земель багато. Не повірили вони оповіщенням Наркомзему, що зайвої землі на Україні не має, розорилися до щенту, стали злидарями, раніш жили дуже добре.

Багато й таких, що рвуться на киргизькі землі, бо їм сняться вільні степи по берегах Іртиша. Багато ще таких, що рушили без дозволу. І буде з ними те, що й з тими, що рушили на Киркаю, бо свавілля тепер немає ніде.

Наближається той час, коли старий Іртиш понесе десятки пароплавів з зерном, шкірами, вовною, лісом, кіньми й іншим добром надземним і підземним.

А Об'єднання перевезе все це на своїх хвилях в Обську бухту (Губу) до морських пароплавів.

Чекати на це вже недовго, бо не тільки переселенці, бундівці, козаки та киргизи підтримають торговельну флоту Іртиша, й монголи—своїми гуртами, отарами, вовною й кіньми.

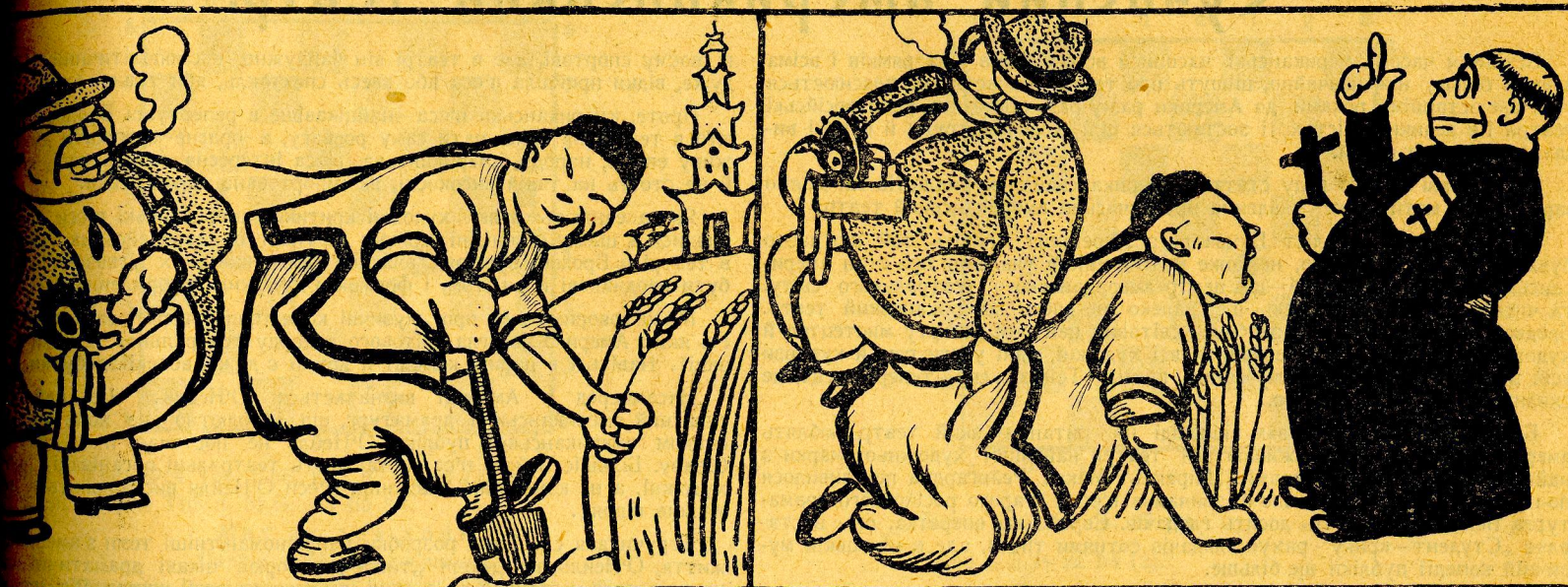
Велике майбутнє дивиться в ліці Іртишеві, могутньому дияволю шляхові середульшої Азії до всесвітнього вікна в Обську Губу.

П. Оленич-Гнененко.

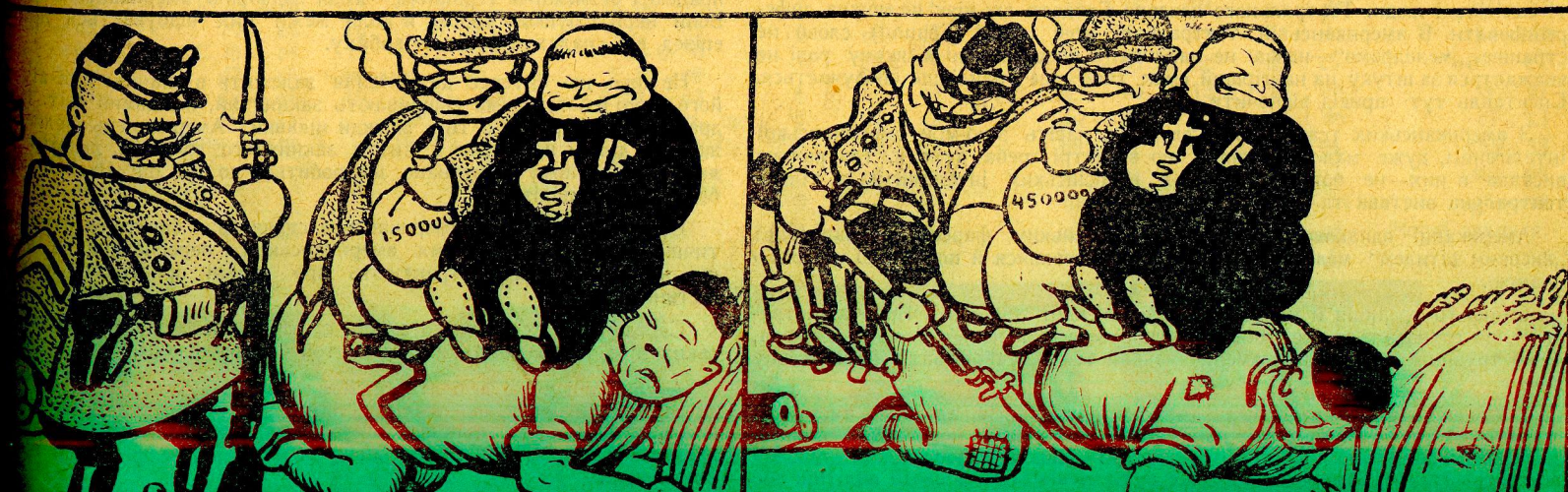
МИНУЛЕ, СУЧАСНЕ І МАЙБУТНЄ КИТАЮ.

Шарж худ. Щеглова.

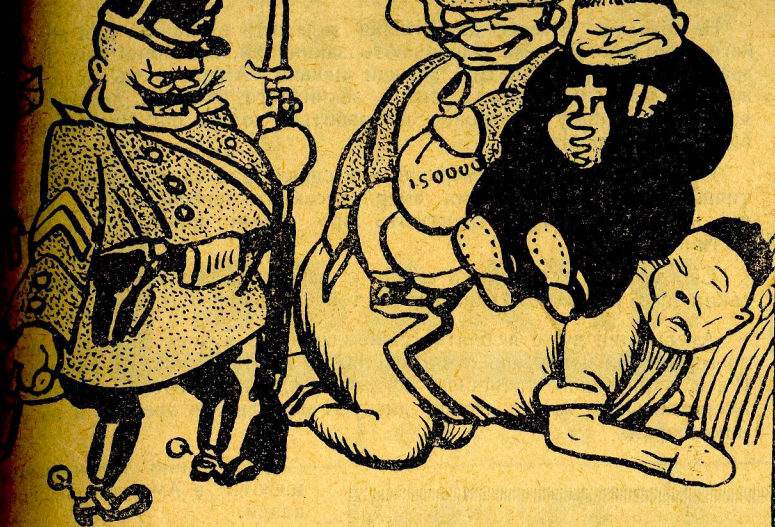

Це вже давно, давно колись,
Китаець мирно сів рис—
В своїй країні сам господар
І всіх скарбів своїх володар.

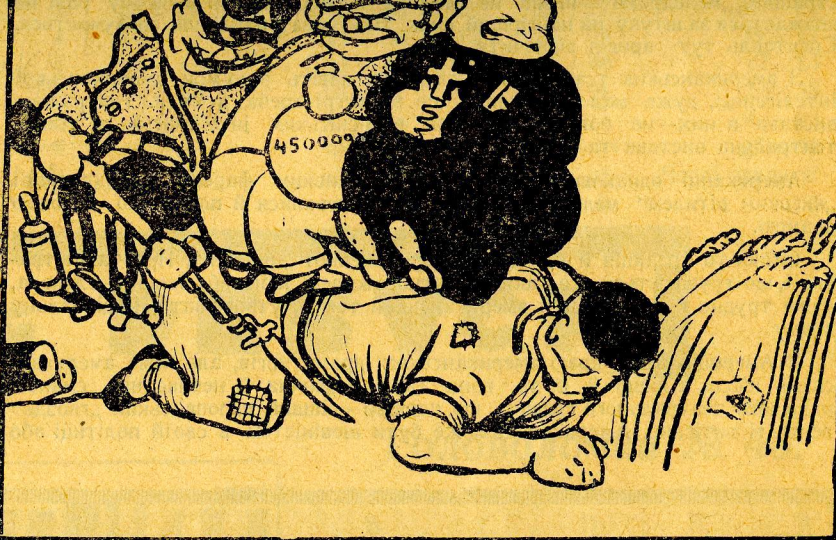
Аж ось китаець оглядівся—
Буржуй англійський із'явився,
П'ять пудів пуза—й видно злодій
Ще й піп за ним мов пес той ходить.

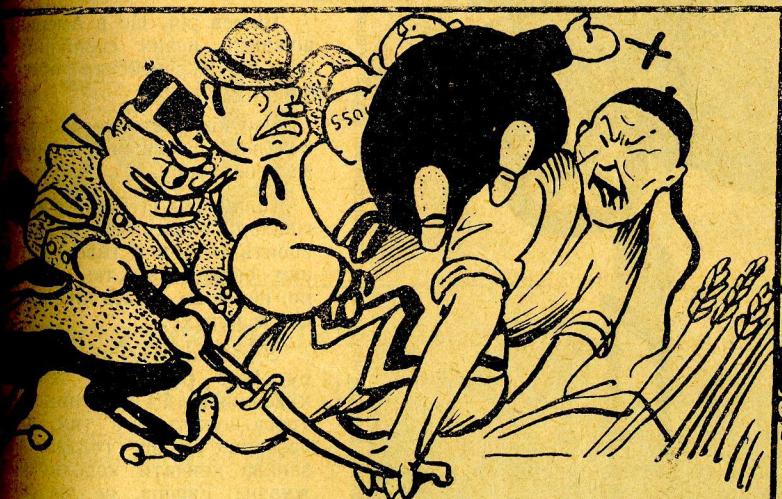

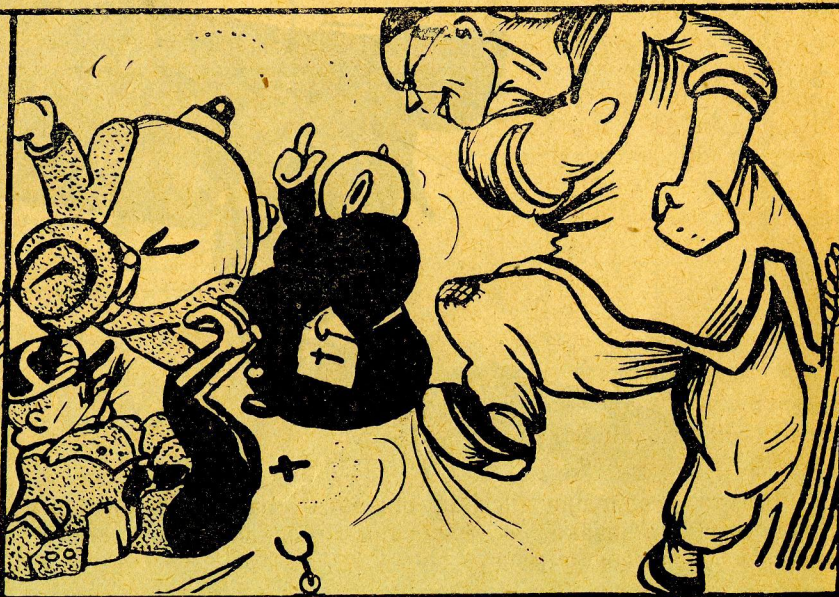
Буржуй китаїця повалив,
На спину зручно йому сів,
Хутенько й піп з хрестом сідає,
А поліцай вже поганяє.

Катай, китаїська голого,
Англійських буржуїв до поту,
Не забувай і про попів,
Та й грошики для них роби.

Ай!... затрусилось панське пузо,
Душа аж в п'яти десь загрузла—
Катать китаїцєві набридло
І підвелось китаїське бидло.

Кулак робочий мав залізний
По черепу буржуя з'їздив,
И пани вже на землі лежать—
Отак робітники їх вчать!

Сучасний американський театр.

Останнім часом американські часописи всіх таборів і напрямків і всіма мовами більш, ніж звичайно, пишуть про театр. Почасти це пояснюється тим, що останніми роками до Америки раз-у-раз приїждять різні російські театри і в великих містах її зостаються цілі ходожні трупи й окремі видавні робітники сцени.

На підставі цілого ряду статтів американських журналістів ми маємо зараз змогу мати деяке уявлення про сучасний американський театр.

Як говорить журналіст Бухвальд з „Фрейгейт“, навіть той, що часто буває в театрах Бродвею, не може мати точного уявлення про стан американського театру. Бродвей—це центр американського театрального світу, та числені театри Бродвею—ще далеко не весь американський театр. Бродвей останніми роками зробився світовим центром імпорту мистецтва й художників. Там ви можете бачити всі художні, гідні уваги речі й курйози всіх цивілізованих і нецивілізованих країн. Теймз-сквер—тепер місце, де сходиться світове мистецтво.

Бродвей не може дати вам відповіді на питання—який театр люблять американці. Бо там обіч вживаються театри найвищої художньої марки з найнижкопробнішими театрами. „Міраклъ“ Макса Рейнгардта передивилося по-над півмільйона душ, але й звичайна п'єса старого російського драматурга Беллова знаходить досить глядачів. Єврейська оперетка, що виставляє „Студент—крику“ рахує глядачів сотнями тисяч, але в німецькій музичній комедії публіки ще більше.

Взагалі трудно, й навіть неможливо схопити тенденцію американського театру, сформулювати змагання й уподобання американської театральної публіки. Місцеві театри обслуговують потреби й смаки різноманітної публіки. Найгірша халтура й найвище мистецтво мають тут своїх поклонників і прихильників, і—що найбільше вражає, то це те, що це часто-густо ті самісінькі люди. Театрального глядача Бродвею аж ніяк не можна диференціювати. В американській театральній мові „гній“ (Schund) слово не страшне, „мелодрама“—назва не лайлива, а оперетка—ні в якому разі не вважається за шутку на найгірший смак. Найгірше й найліпше сполучається. Спектакль тут—привід відпочити.

З американських театральних глядачів, навіть з-по-між американської інтелігенції, дуже мало хто гадає, що в театрі треба думати. Театральна вистава в них—не богослуження, як в російських інтелігентів, а тільки театральна вистава та й годі.

Американці однаково тішаться й дешевеньким фарсом, і з написаної „високим штилем“ мелодрами; вони захоплювалися й поважною високою драмою.

Отака-то традиція й критерій американської „публіки“. При такій традиції, що ґрунтується все-таки на легковажності й невибагливості глядача, дуже трудно культивувати американський театр, утворювати національну драму.

В Америці—нема краю американських драматургів, але нема американської п'єси, а якщо й є, то вона така незвична й невластива смакові місцевому театальному глядачу, що перший—ліпший європейський „гвоздь“ легко її витісняє. Американець може бути шовіністом в своїй політиці або

в своєму спорті, але в театрі він байдужо-космополітичний. Йому дуже, відки прийшла п'єса або весь спектакль, аби тільки було добре.

Проте, американська п'єса—найцікавіше в репертуарі Бродвею. Для того хто в театрі не хоче мати саму розвагу, а прагне одержати духовно живу епохи, народу, американська п'єса інтересна навіть тоді, коли й не стоїть на такій високості, як імпортована європейська.

Як запевняють деякі художні критики, американські п'єси, що влялися в цьому сезоні, ні трішки не гірші од європейських. Цього в театрі в Бродвеї був ряд власних американських „гвоздів“. Але були неоднакові й змістом, і формою і художнім оформленням.

Ми не говоримо вже про „музичні комедії, що творять самостійну і в яких Америка досягла світового рекорду театральної техніки й зації. Навіть і в царині комедії й драми є дуже великі здобутки.

Насамперед в Америці визначається О'Нейль. Це—найсолідніший сучасний американський драматург, що абсолютно—не хоче числитися смаком американської публіки. О'Нейль не постачає п'єс театральній базару. Більшість його п'єс виставляють театральні організації, що художні, а не комерційні завдання. П'єси О'Нейля виставляються по місяцях підряд.

Беручи для сценічної розробки найрізноманітніші теми з американського життя, О'Нейль, не даючи „типів“, утворює цікаві драматичні ситуації, матеріал для котрих бере з гуші американського життя. Він вражає безжалісною правдою життя людей, що говорять належною тільки їм мовою. Як ніхто інший, О'Нейль може досягти максимального драматичного мінімумом слів і малювати найяскравішу картину мінімумом штрихів. Люди, непоказні, пригноблені істоти, що здаються обозленими безпрацею і безмежним терпінням,—люди задворків американської цивілізації. Вони вкриті цупкою корою, й коли межі них відбувається драматичний епізод, він спалахує з силою вибуху.

Не диво, що інтерес до О'Нейля залежить в значній мірі від його героїв й його драми відкривають закинутий, невідомий світ. Він драматичний і разом з тим завжди цікавий. Американець велико любить драму й комедію з життя закинутого куточка, любить драму, щоб йому показувало, що робиться по той бік Нью-Йорка, бік міської цивілізації.

Окрім п'єс О'Нейля, американська сцена знає багато екзотичних творів, оригінальних американських і перероблених з інших, що на різкий манір трактують про сильні пристрасті й інстинкти.

Серед маси екзотичного сміття є, однак, пара-друга добрих п'єс, що малюють життя по той бік цивілізації.

Американці дуже люблять, знайомлючись з чужим їм світом, до гордого висновку, що їхня цивілізація все-таки ліпша й вища. П'єси, найновішого сценічного оформлення, викликають, як це буває в американському житті, великі дискусії не тільки в пресі, а й в самих них зборах.

странки, „мелодрама“ назва не найкраща, а енергетика її в якому разі не вважається за штуку на найгірший смак. Найгірше й найліпше сполучається. Спектакль тут—привід відпочити.

З американських театральних глядачів, навіть з-поміж американської інтелігенції, дуже мало хто гадає, що в театрі треба думати. Театральна вистава в них—не богослуження, як в російських інтелігентів, а тільки театральна вистава та й годі.

Американці однаково тішаться й дешевеньким фарсом, і з написаної „високим штилем“ мелодрами; вони захоплювалися й поважною високою драмою.

Отака-то традиція й критерій американської „публіки“. При такій традиції, що ґрунтується все-таки на легковажності й невибагливості глядача, дуже трудно культивувати американський театр, утворювати національну драму.

В Америці—нема краю американських драматургів, але нема американської п'єси, а якщо й є, то вона така незвична й невластива смакові місцевого театального глядача, що перший—ліпший європейський „гвоздь“ легко її витісняє. Американець може бути шовіністом в своїй політиці або

Не диво, що інтерес до О'Нейля залежить в значній мірі від того, його герої й його драми відкривають закинутий, невідомий світ. Він викликає драматичний і разом з тим завжди цікавий. Американець великого мистецтва любить драму й комедію з життя закинутого куточка, любить екзотичний бік міської цивілізації.

Окрім п'єс О'Нейля, американська сцена знає багато екзотичних драматичних творів, оригінальних американських і перероблених з інших, що на різний манір трактують про сильні пристрасті й надлюдини інстинкти.

Серед маси екзотичного сміття є, однак, пара-друга добрих американських п'єс, що малюють життя по той бік цивілізації.

Американці дуже люблять, знайомлючись з чужим їм світом, приходять до гордого висновку, що їхня цивілізація все-таки ліпша й вища од інших. П'єси, найновішого сценічного оформлення, викликають, як це не дивно в американського життя, великі дискусії не тільки в пресі, а й на спеціальних зборах.

Драматичні твори навіть не мають в Америці спеціальних кладів.

Звичайно, самою екзотикою обмежуються.

Останнім часом багато п'єс присвячено політичним і соціальним проблемам.

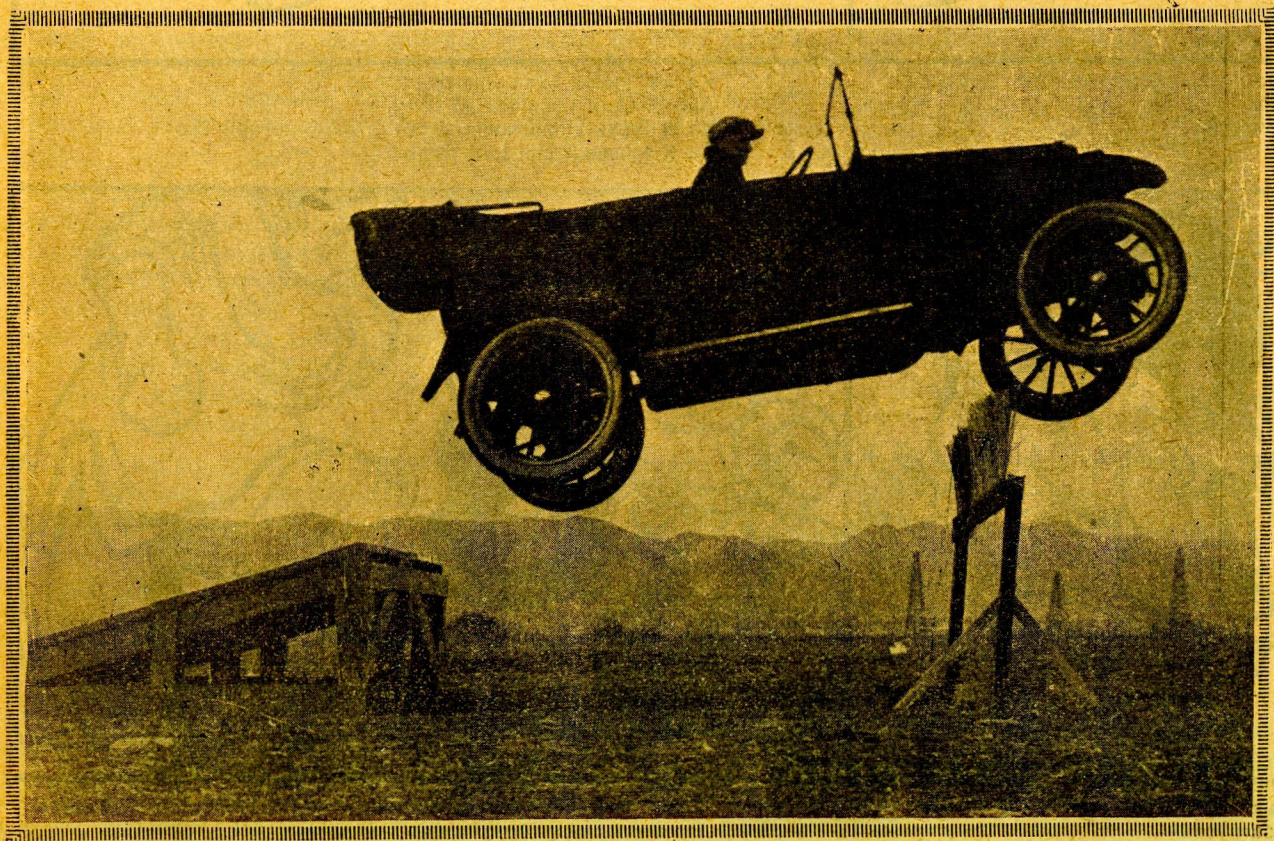
Цікава річ, що в Америці шукають нових сценічних ефектів, про що європейська преса звичайно мовчить.

Цей бік американського театру, можливо, ще цікавіший, ніж його репертуар.

Цілий ряд театрів робить експерименти, при чому робить їх з властивою американцям організованістю, системою, немов-би шукаючи „з новим в руках“.

Здобутків американського театру, його режисури, театральних художників і видатних акторів треба шукати не в тих шумних базарних мюзік-голлах, звикла кричати короткозорі жуазна Європа, не на спеціальному базарі Бродвею, тих, розкиданих по різних містах театрах, що належать громадським і художнім організаціям.

І. Туркель

Випробовання автомобіля на американських фірмах.

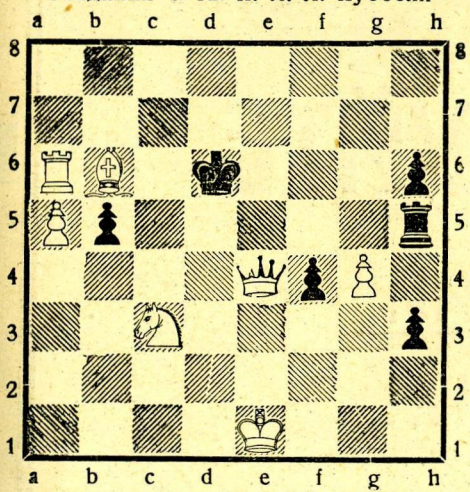

НАХИПАШАШКИ

За редакцією І. Л. ЯНУШПОЛЬСЬКОГО.

Завдання ч. 14. К. А. Л. Куббеля

Етюд ч. 10. А. А. Савельев.

Білі — Крe1 Фе4 Та6, Сb6, Кс3 п. а5, g4 (7).
Чорні — Крд6 Тh5 п. b5, f4, h3, h6 (6).

Мат за два ходи.

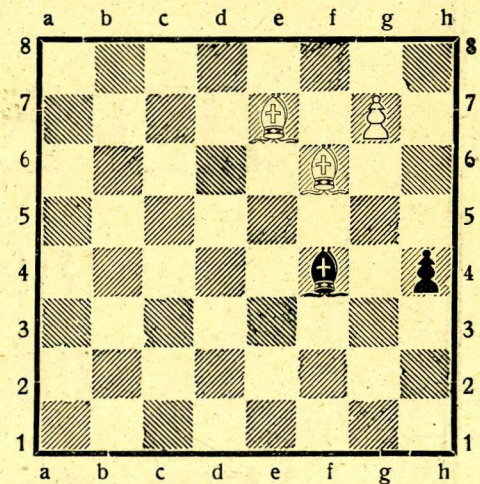
Партія ч. 14. Сицилянська.

Відіграна на Всеукраїнському турнірі у Харкові 1925 р.

Білі — Д. Гвєцький

Чорні — Я. Вільнер.

e2 — e4	c7 — c5	13. С e3 — d4	e6 — e5
g1 — f3	К b8 — c6	14. Ф g4 — e4?	С e8 — f5!
d2 — d4	c5 : d4	Слід було грати 14 Ф f6 — e2	
f3 : d4	К g8 — f6	15. Ф e4 e5+	Ф f6 : e5
b1 — c3	e7 — e6	16. С d4 : e5	С f5 : d3
c1 — e3	С f8 — b4	17. c2 : d3	0—0—0
d4 : c6	d7 : c6	18. 0—0—0	Т h8 — e8
f1 — b3	d7 — d5	19. Т d1 — 1e	Т d8 — d3
e4 — e5	d5 — d4	Коли 19. Слон білих виходить, що	
Краще було чорним грати 9.			
d7 10 Ф d1 — g4	С b4 — f8.	20. С e5 — f4	Т e8 — e2 і чорні виграють
e5 — f6	b4 — c3	21. Т h1 : e1	Т e8 : e1+
b2 : b3	Ф d8 — f6		Т d3 — d2!
d1 — g4	a7 — a5		Білі здалися.

Білі — Д e7, f6 ш. 87 (3).

Чорні — Д f4 ш. h4 (2).

Білі виграють.

Партія ч. 10. Відіграну у Києві 1925 р.

Білі — В. Лисенко

Чорні — Крейнис.

1. c3 — d4	b6 — a5	10. c5 — d6!	e7 : e3
2. d4 — c5	d6 : b4	11. f2 : d4	h4 : f2
3. a3 : c5	f6 — g5	12. a3 : c5	d8 — c7
4. b2 — c3	g5 — h4	13. g1 : e3	f8 — e7
5. a1 — b2	g7 — f6	14. h6 : d6	c7 : c3
6. b2 — a3	h8 — g7	15. d2 : b4	b6 : f2
7. c3 — d4	c7 — b6	16. e1 : g3	f6 — g5
8. e3 — f4	h6 — g5	17. g3 — h4	g5 — f4
9. f4 : h6	a5 — b4	18. b4 — c5	Чорні здалися.

ЗАДАЧИ й РЕБУСИ

Ребус № 42.

Головоломка № 45.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ

**ІЛЮСТРОВАННИЙ
ДВОХТИЖНЕВИК**

ВСЕСВІТ

за редакц. В. БЛЯКИТНОГО.

Адреса РЕДАКЦІЇ:
вул. К. Лібкнехта, № 11,
телефон № 14—73.

ОСОБЛИВУ УВАГУ
буде звернено на ВСЕ-
СВІТНЮ ІЛЮСТРАЦІЮ.

У журналі будуть великі відділи: ЛІТЕРАТУРИ, МАЛЯРСТВА, ТЕАТ-
РАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА, САТИРИ та ГУМОРУ, НАУКИ,
ТЕХНІКИ, СПОРТУ, то що.

Адреса РЕДАКЦІЇ:
вул. К. Лібкнехта, № 11,
телефон № 14—73.

ОСОБЛИВУ УВАГУ
буде звернено на ВСЕ-
СВІТНЮ ІЛЮСТРАЦІЮ.

У журналі будуть великі відділи: ЛІТЕРАТУРИ, МАЛЯРСТВА, ТЕАТ-
РАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА, САТИРИ та ГУМОРУ, НАУКИ,
ТЕХНІКИ, СПОРТУ, то що.

ЗАПРОШЕНІ ДО СПІВРОБІТНИЦТВА:

Тео Авербах, Бахтадзе, (Грузія), Д. Бузько, Бажан, Біла-Криниця, К. Богуславський, С. Божко (Кам'янець), Л. Болобан, проф. А. І. Белецький, Остап Вишня, І. Врона, Вериківський, Ванін, С. Вагранська, П. Ванченко, П. Голота, М. Горбань, Городовенко, Б. Глаголін, М. Гап (Нью-Йорк), Цішка Гартни (Білорусь), І. Дніпровський, О. Довженко (Сашко), В. Радиш, О. Дорошкєвич, М. Доленго, В. Дєсяня, О. Досвітній, С. Драгоманів, Шалва-Дадіані (Грузія), Г. Епін, Елева, К. Зелінський (Москва), М. Йогансен, В. Іволгин, М. Ірчан (Вініпег), О. Копиленко, Г. Коцюба, І. Кириленко, проф. Б. Братко, П. Козицький, О. Корж, Б. Колос, Кручинін, Куліш (Одеса), Л. Ковалів (Київ), Ів. Кулін (Канада), Л. Курбас (Одеса), В. Коряк, Н. Калюжний (Прага), Евг. Касяненко (Берлін), М. Любченко, В. Лазурський, А. Любченко, М. Лебідь (Катеринослав), П. Лісовий, Б. Лопатинський, М. Лейтес, Ю. Масютин, В. Меллер, Юр. Меженко, І. Микитенко, Миколюн, М. Майський, Мандельберг, Я. Мамонтів, Н. Мірза-Авакьянц, К. Німчинов, Валер Проноза, П. Панч, Л. Предславич (Одеса), В. Поліщун, С. Пилипенко, М. Панченко, А. Приходько (Прага), С. Радугин, В. Сосюра, М. Семенко, О. Слісаренко, І. Сенченко, В. Седлер, О. Соколовський (Київ), Ф. Соболев, Ю. Смоліч, П. Тичина, Микола Терещенко, Мари Терещенко, проф. І. Туркельтауб, Б. Ткаченко, Ф. Таран, М. Тарновський (Нью-Йорк), Ізм. Уразов, А. Уразова, П. Усенко, В. Фомицький (Москва), Футорянський, М. Хвильовий, Х. Холодний, М. Христовий, Б. Червоний, Г. Шкурупій, С. Щупак, Ів. Шевченко (Севастополь), И. Шевченко, В. Ярошенко, М. Якович, М. Яворський, М. Яловий, Ю. Якубський, Сандро Еулі (Грузія), фотограф А. П. Плахтій.

ПЕРЕДПЛАТА:

на місяць . . . . . 60 к.
поодинокє число. 30 к.

Гроші і передплату слати по адресі:

Видавництво газ. „ВІСТИ ВУЦВК“
Харків, вул. К. Лібкнехта, 11.